

Philippa
Gregory

BIELA
KRÁLOVNÁ

BIELA KRÁĽOVNÁ

PHILIPPA GREGORY

BIELA KRÁLOVNÁ

Z angličtiny preložil Štefan Greňa

slovar

Copyright © 2009 by Philippa Gregory Limited
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2022
Translation © Štefan Greňa 2022
Cover photography © Mark Owen/Trevillion Images

ISBN 978-80-556-4685-5

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat'
ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými,
ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom
súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne,
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Anthony

Bitky vo vojnách ruží

LANCASTEROVCI

EDUARD III.
(1312 – 1377)

YORKOVCI

Eduard,
Čierny princ

Blanka z Lancasteru

+
Ján z Gentu,
vojvoda z Lancasteru
(1340 – 1399)

+
Katarína Swynfordová

+
Edmund,
vojvoda z Yorku
(1341 – 1402)

+
Izabela Kastilská

Henrich IV.
(1367 – 1413)

Ján Beaufort,
gróf zo Somersetu
(1373 – 1410)

Richard,
gróf z Cambridgea
(1373 – 1415)

TUDOROVCI

Henrich V.
(1386 – 1422)

+
Katarína
Francúzska
(1401 – 1437)

+
Owen Tudor
(asi 1385 – 1461)

Ján Beaufort,
vojvoda zo Somersetu
(1404 – 1444)

Richard,
vojvoda z Yorku
(1411 – 1460)

+
Cecília Nevillová

Henrich VI.
(1421 –)

+
Edmund Tudor
(1430 – 1456)

Margaréta
Beaufortová
(1443 –)

Eduard IV.
(1442 –)

Juraj,
vojvoda z Clarence
(1449 –)

Richard,
vojvoda z Gloucesteru
(1452 –)

BRATANCI VO VOJNE

Yorkovci, Lancasterovci a Tudorovci

JAR 1464

Ešte dlhú chvíľu predtým, ako mladý rytier uvidel trblietavý odraz mesačného svitu na stojatej hladine studničky, začul v tmavom lese žblnkot vody. Už-už chcel k studničke pristúpiť, ponoriť si do nej hlavu, schladiť sa a pokojne sa z nej napiť, keď vtom pri pohľade do vody zatajil dych: hlboko vo vode sa zrazu čosi pohlo. Na samom miskovitom dne studničky sa mihol zelenkastý tieň, akoby tam bola nejaká veľká ryba či neobdaj potopené telo. To čosi sa opäť pohlo a vzápätí vzpriamene vynorilo, na čo mládenec uvidel, že je to kúpajúca sa žena, priam až zarážajúco nahá. Ako sa tak vynárala a voda jej stekala po oblinách tela, jej pokožka vyzerala dokonca ešte bledšia než belosť mramorového dna studničky, pričom jej mokré tmavé vlasy sa mihali ako temný tieň.

To je predsa Meluzína – vodná bohyňa. Možno ju zazrieť v odlahlých ukrytých prameňoch, bystrinách a vodopádoch v ktoromkoľvek lese nášho kresťanského sveta, dokonca aj vo vzdialenom Grécku, ba kúpava sa tiež ďaleko na juhu v maurských studničkách. V severských krajoch ju zas poznajú pod iným menom – tam hladiny jazier pokrýva ľad a ten vždy zapraská, keď sa z ich vôd vynára. Ak sa nejaký mladý muž do nej zalúbi, udrží jej tajomstvo a nikdy ju nevyruší, keď sa jej zachce kúpať len samučičkej samej, hádam sa doňho zalúbi aj ona, no len dovtedy, kým dotyčný neporuší slovo, ako to napokon muži vždy urobia. Potom ho však ona nelútostne udrie svojím rybím chvostom a stiahne do hlbín vôd, aby sa v nich jeho vierolomná krv premenila na vodu.

Nech už sa o Meluzíne rozpráva alebo vyspevuje čokoľvek v akejkoľvek reči, jej tragédia tkvie v tom, že muž vždy nasľubuje žene, ktorej vlastne nikdy neporozumie, viac, ako dokáže splniť.

JAR 1464

Mojím otcom je sir Richard Woodville, barón Rivers, anglický šľachtic, majiteľ pozemkov a stúpenec skutočných, pravých kráľov Anglicka z lancasterovskej rodovej línie. Moja matka pochádza z dynastie burgundských vojvodov, takže v jej žilách ako ženskému potomkovi vodnej bohyně Meluzíny koluje vodnatá krv. Pri zrode matkinho kráľovského rodu totiž stála práve Meluzína spolu s jej milencom vojvodom, uchváteným jej zjavom. V časoch mimoriadnych útrap dáva Meluzína ešte vždy o sebe vedieť, keď varujúco vzlyká či spevavo kvíli po cimburiach a vo vežiach, ak má umrieť potomok a dedič z jej pokolenia a celú rodinu postihnúť nepriaznivý osud. Alebo aspoň tak to vravia tí, čo v také niečo veria.

Pri takomto nesúrodnom zväzku mojich rodičov – drsná anglická zemitosť a francúzske vodné božstvo – človek by sotva vytušil, čo raz zo mňa bude: vedma, či len obyčajné dievča? Zaiste sa nájdu aj takí, čo povedia, že jedno i druhé. No dnes, keď som si najprv starostlivo učesala vlasy, pozorne ich upravila a vsunula pod svoj najvyšší čepiec, vzala som za ruky mojich dvoch synov, sirôtky bez otca, a vydala sa s nimi k ceste, čo vedie do Northamptonu, nuž práve dnes a práve teraz sa naplno prejavím taká, aká mám naozaj byť – jednoducho neodolateľná.

Musím totiž stoj čo stoj pritiahnúť pozornosť mladého muža, ktorý tadeť tiahne na koni do ďalšieho boja, ibaže proti nepriateľovi, ktorého nemôže poraziť. Možnože ma ani nezbadá. Zrejme nebude mať náladu zapodievať sa bedármi či azda zaflirtovať si. Ja však za každú cenu musím vzbudiť jeho súcit, vyvolať v ňom ľútosť nad tým, v akej situácii som sa ocitla, a zaujať ho tým, kvôli čomu ho potrebujem, aby som zostala v jeho mysli tak dlho, kým v mojej záležitosti niečo nepodnikne. Pritom je to muž, ktorému sa noc čo noc každý týždeň samy ponúkajú tie najväčšie krásavice, a nadbiehajú mu

stovky prosebníkov žobrajúcich o akékoľvek postavenie či funkciu na jeho dvore.

Je to uzurpátor a tyran, môj nepriateľ a syn nepriateľa mojej rodiny, lenže ja okrem svojich dvoch synov a samej seba teraz vôbec nepocítujem lojalnosť voči nikomu. Môj vlastný otec tiahol na koni do bitky pri Towtone proti tomuto mladému mužovi, ktorý sa teraz sám nazýva kráľom Anglicka, hoci je to len vystatovačný mládenček. Ešte nikdy som nevidela chlapa takého zlomeného, ako bol môj otec, po návrate domov z Towtonu: ruka, ktorou držal meč, mu cez košeľu silno krvácala a tvár mal načisto bledú, keď vravel, že takého veliteľa, ako je tento mládenec, sme vraj jakživ nevideli, pričom to, za čo sme bojovali, je zrejme navždy stratené, lebo kým bude tento muž nažive, nemáme v boji za svoju vec akúkoľvek nádej. Pri Towtone padlo dvadsaťtisíc mužov – taký masaker nikto v Anglicku dovtedy nezažil. Môj otec poznamenal, že to nebola bitka, ale hotová krvavá žatva. Právoplatný kráľ Henrich a jeho manželka Margaréta z Anjou utiekli do Škótska, načisto zdrvení toľkými mŕtvymi z lancasterovského vojska.

Tí z nás, čo zostali v Anglicku, sa však len tak ľahko nevzdávali. Proti faľošnému kráľovi – tomuto mladému Yorkovi, naďalej pokračovali ďalšie a ďalšie bitky. Môjho manžela, ktorý velil jazdeckému oddielu, zabili pred tromi rokmi v bitke pri St. Albans. Takže sa zo mňa stala vdova; navyše pozemky, a vlastne všetok majetok, čo som predtým vlastnila, dostala moja svokra, a to prostredníctvom dobrozdania víťaza – učiteľa tohto chlapca-kráľa a veľkého manipulátora, známeho ako „kráľotvorca“, Richarda Nevilla, grófa z Warwicku, ktorý urobil z tohto ešte len dvadsaťdvaročného namysleného mládenca kráľa a z Anglicka pre nás, čo naďalej bránime dynastiu Lancasterovcov, hotové peklo.

Vo všetkých šľachtických sídlach po celej krajine teraz vládnu yorkisti a tí každý prosperujúci obchod, výnosné miesto a správu daní riadia podľa seba. Ich chlapec-kráľ sedí na tróne a jeho prívrženci už nanovo formujú kráľovský dvor. My porazení sme vo svojich vlastných domovských sídlach len takí úbožiaci, cudzinci vo vlastnej krajine; náš kráľ žije v exile a naša kráľovná, pomstychtivá cudzinka, sa úkladne spriahla s naším odvekým nepriateľom Francúzskom. A tak nám nezostáva iné, len sa nejako s týmto stavom, keď má navrch ten tyran z Yorku, zmieriť a modliť sa k Bohu, aby sa obrátil proti nemu a zároveň aby sa náš skutočný, pravý kráľ prihnal sem s armádou do ďalšej bitky.

Nuž a ja zatiaľ – podobne ako mnoho žien, ktoré prišli o manželov a ich otcovia boli v boji porazení – musím pomaly kus po kúsku odznova dávať dokopy svoj načisto rozvrátený život. Opäť sa musím pozviechať a vzchopiť, hoci, ako sa zdá, ani príbuzní, ani priatelia mi v tom nebudú nijako nápomocní. Všetkých nás skrátka označili za zradcov. Síce nám odpustili, no v láske nás určite nemajú. Sme celkom bezmocní... Takže mi nezostáva iné, len si zastať seba celkom sama a predostrieť svoj prípad mladíkovi, ktorý ani v najmenšom nerešpektuje právo a spravodlivosť a neváha vyslať armádu proti vlastnému bratancovi – zákonne ustanovenému kráľovi. Čo už má teda povedať človek takémuto divochovi, aby sa domohol pochopenia?

Moji chlapi – deväťročný Tomáš a osemročný Richard – sú vyobliekani vo svojich najlepších šatách, navlhčené vlasy majú pekne hladko narovno sčesané, tváričky vyumývané mydielkom im len tak žiaria. Pevne ich držím za ruku, keď teraz stoja každý z jednej strany po mojom boku, veď sú to typickí malí huncúti, ktorí priam neuveriteľne priťahujú na seba špinu. Len čo ich na okamih spustím z očí, jeden v tú chvíľu začne okolo seba do všetkého kopať, aby vyskúšal pevnosť topánok, zatiaľ čo druhý si naťahuje pančuchové nohavice, až kým ich neroztrhá; obaja majú vo vlasoch lístie a tváričky zafúlané od blata. A Tomáš sa určite zas a znova nevyhne pádu do potôčika. Aj teraz, hoci ukotvení pri mne mojím pevným stiskom rúk, cupitajú na mieste a podskakujú z nôžky na nôžku navýsost unudení, až kým sa zrazu nevzpriamia a neznehybňujú, keď poznamenám: „Psst, ticho! Počujem cválať kone.“

Spočiatku ten zvuk pripomína bubnovanie dažďa, potom to znie ako dunenie hromu. O chvíľu už počuť aj cvengot postroja a trepotanie zástav, cinkanie krúžkových brnení a fučanie koní. Všetky tie zvuky a pach stoviek divoko hnaných koní je naskutku ohromujúci a ja, hoci pevne odhodlaná zostať nehybne na mieste a takto prinútiť prichádzajúcu kavalériu zastaviť, sa tomu všetkému neubránim a cúvnem. Aké to bude – postaviť sa čelom proti mužom cválajúcim na koňoch vo vojnových časoch, keď sa s vytasenými kopijami pred sebou zbesilo rútia vpred ako ostnatý val? Ako má človek čeliť čomusi takému zoči-voči?

Uprostred tejto ohlušujúcej haravary Tomáš zrazu zbadá jazdca s plavovlasou hlavou bez pokrývky a ako pravý chalan upútaný touto scénou vykrične: „Hurááá!“ Vo chvejivom odznievaní jeho hlasu vidím, ako ten plavovlasý muž otočil hlavu a zočí nás, mňa i chlapcov. Vzápätí pevne uchopí opraty

a mocným hlasom zvolá: „Stát!“ Jeho kôň sa prudko spätí, postaví sa na zadné nohy a zastane. Celá družina jazdcov sa hneď pootočí a zostane stáť. Počúť hlasné hromženie mužov pre náhle prerušenie jazdy. Potom však nastane ticho a všade okolo nás sa vznáša zvířený prach.

Kôň plavovlasého muža odfukuje, trasia hlavou, no jazdec na jeho chrbte sedí v sedle pevne, priam sošne. Hľadá na mňa a ja naňho, pričom sa náhle rozľahne také ticho, až vysoko v konároch neďalekého duba začujem vyspevovať drozda. Božemôj, šteboce akoby na čiusi slávu, akoby ohlasoval čiru radosť. Ešte nikdy predtým som nepočula nijaké vtáča takto spievať – akoby jeho spev jasavo zvestoval svetu šťastnú novinu.

Nadálej držiac svojich synov za ruky pristúpim bližšie a už-už sa chystám oboznámiť ho, ako nešťastne som dopadla, keď zrazu práve v ten rozhodujúci okamih načisto stratím slová. A tak starostlivo som si pripravila, čo mu poviem. A teraz... nič! Ibaže všetko sa vyvinulo tak, akoby som nijaké slová ani nepotrebovala. Len sa tak naňho mlkvo dívam a akosi mimovoľne očakávam, že on vlastne všetko chápe: moje obavy o budúcnosť, moju nádej späť s týmito dvoma chlapcami, aj moju biedu a zožierajúcu lútosť nad vlastným otcom, keďže môj život pod jeho strechou je pre mňa už ďalej nepredstaviteľný, ale že tiež chápe chlad mojej postele v noci, moju túžbu po ďalšom dieťati, ako aj pocit, že môj život je v koncoch. Predrahý Bože, veď mám len dvadsaťsedem rokov, no cítim sa porazená; môj manžel je mŕtvý – to mám byť jednou z množstva tých úbohých vdov, čo zvyšok života poslušne strávia niekde pri cudzom kozube? Vari ma už nikto nikdy nepobozká? Vari už nikdy nepocítim radosť? Naozaj nikdy viac...?

A to vtáča si len ďalej vyspevuje, akoby chcelo povedať, že dosiahnuť pôžitky života vôbec nie je až také ťažké, ale dokážu to len tí, čo po nich skutočne túžia.

Mladý plavovlasý kráľ rukou čosi naznačí staršiemu mužovi po svojom boku. Ten potom vyštekne ostatným nejaký povel, na čo vojaci otočila kone a vyjdú mimo cesty do tieňa neďalekých stromov. Kráľ však zo svojho statného koňa zoskočí, spustí opraty a vykročí ku mne a k mojim chlapcom. Hoci som na ženu vysoká, on je odo mňa ešte o hlavu vyšší – určite meria viac ako šesť stôp. Moji synovia naťahujú krky, aby mu lepšie videli do tváre, pôsobi na nich sťa obor. Má plavé vlasy, hnedé oči, opálenú príveto sa usmievajúcú tvár, je nesmierne šarmantný a správa sa nenútené. Dôstojne. Je to kráľ, akého Anglicko ešte nemalo – tohto muža budú ľudia milovať už na pohľad.

A jeho oči teraz upäto hľadajú na moju tvár, akoby som poznala nejaké jeho tajomstvo, akoby sme obaja poznali jeden druhého odjakživa. Cítim, ako mi horia líca, no nedokážem z neho spustiť oči.

V tomto svete má mať každá skromná žena sklopený zrak, má sa dívať dole, na svoje papuče, a každá prosebníčka sa má hlboko a pokorne ukláňať a vystierať ruku. Zato ja tu stojím pred ním vzpriamená a ohromená sama sebou uprene civiem ako neohrabaná vidiečanka, ktorá nevie od neho odtrhnúť zrak, od jeho úsmevu, od jeho pohľadu, čo mi rozpaľuje tvár.

„A ktože je toto?“ spýta sa a naďalej na mňa upiera zrak.

„Vaša milosť, to je moja matka lady Alžbeta Greyová,“ úctivo mu odvetí môj syn Tomáš, pričom si zloží čiapku a pokľakne na jedno koleno.

Hneď nato si pokľakne aj Richard po mojom druhom boku a tak, aby ho nebolo počuť, zamrmle: „To je kráľ? Naozaj? Je to ten najvyšší chlap, akého som kedy v živote videl!“

Pokrčím kolená a ukloním sa, no stále od neho neodvraciam oči. Namiesto toho mu hľadím priamo do tváre pohľadom, akým sa na muža díva žena, ktorá ho zbožňuje.

„Vstaňte,“ povie tichým tlmeným hlasom, aby som to počula iba ja. „Prišli ste kvôli mne?“

„Potrebujem vašu pomoc,“ odvetím, no len ťažko skladám slová do viet. Cítim, ako elixír lásky, ktorým mi matka navlhčila širokú stuhu, čo mi povieva z vysokého čepca, omamuje skôr mňa, než aby účinkoval naňho. „Ako vdova nedokážem získať späť pozemky, ktoré som dostala do vena, a rovnako tak ani sobášom nadobudnutý majetok. Ovdovela som a teraz nemám z čoho žiť,“ jachcem ďalej, pričom on, zdá sa, úsmevom prejavuje záujem.

„Vdova?“

„Mojím manželom bol sir Ján Grey. Padol pri St. Albans,“ podotknem ešte. Má to byť akési vyznanie z jeho zrady a zároveň očistenie prekliatia mojich synov. Kráľovi určite neujde, že môj nebohý manžel bol veliteľom kavalérie jeho nepriateľa. Zahryznem si do pery. „Ich otec si len konal svoju povinnosť, vaša milosť. Lojálne slúžil človeku, ktorého považoval za kráľa. Moji synovia na tom nenesú nijakú vinu.“

„Takže vám zanechal týchto dvoch šarvancov?“ spýtavo skonštatuje a usmieva sa na mojich synov.

„To najlepšie, čo mi zostalo,“ odvetím. „Tento je Richard a toto Tomáš; Greyovci.“

Kývne hlavou k mojim chlapcom, ktorí naňho vypliešajú okále, akoby to bol nejaký vyšľachtený plnokrvník, ibaže príliš ozrutný, aby si ho dovolili pohladkať, no pritom zasluhujúci si priam posvätný obdiv. Kráľ sa znova zahľadí na mňa a riekne: „Vysmädol som. Bývate tu niekde nablízku?“

„Bolo by nám čťou...“ Hneď sa však pozriem na jeho jazdeckú hliadku. Určite ju tvorí viac ako sto mužov. Kráľ sa tlmene zachichoce. „Tí môžu ísť ďalej svojou cestou,“ rozhodne. „Hastings!“ nato sa k nemu otočí starší muž. „Vy pokračujte do Graftonu, ja vás neskôr dostihnem. Smollett a Forbes zostanú so mnou. Asi tak o hodinu sa k vám pripojím.“

Sir William Hastings si ma premeriava pohľadom od hlavy po päty, akoby som bola kus ozdobnej mašle na predaj. Odplatou naňho chladne zagáňim, na čo si sníme klobúk a ukloní sa mi, kráľovi zasalutuje a zvolá na hliadku, aby sa muži znova zhfkli dovedna.

„Kam máte namierené?“ spýta sa kráľa.

Mladý kráľ sa pozrie na mňa.

„My ideme do domu môjho otca baróna Riversa, sira Richarda Woodvillu,“ prehovorím s nádychom hrdosti, hoci viem, že kráľ dobre pozná muža tohto mena, vysoko váženého na lancasterovskom kráľovskom dvore, keďže otec za Lancasterovcov bojoval, ba raz dokonca tomuto mladíkovi osobne adresoval veľmi britké slová, keď si Yorkovci a Lancasterovci skrížili zbrane. Všetci o sebe dobre vieme svoje, lenže teraz medzi nami prevláda všeobecne rešpektovaná zdvorilosť zabudnúť, že kedysi sme všetci, my aj oni, boli lojálni kráľovi Henrichovi VI., až kým sa z nich nevykluli zradcovia.

Sir William len zdvihne obočie, keď kráľ privoľí zastaviť sa u nás. „Nuž pochybujem, že sa tam budete chcieť zdržať dlhšie,“ poznamená s nechutoú a odcvála. Za ním sa pustia aj ostatní muži, až sa pod kopytami ich koní otriasa zem. Len čo sa po nich usadí prach, okolo nás zavládne upokojujúce ticho.

„Môjho otca omilostili a vrátili mu titul,“ spomeniem na našu obranu. „Po bitke pri Towtone sa mu dostalo odpustenia dokonca od vás osobne.“

„Pamätám si tak na vášho otca, ako aj na vašu matku,“ zareaguje kráľ pokojne. „Poznal som ich ešte ako chlapec v časoch dobrých aj zlých. Iba ma prekvapuje, že mi vás nikdy nepredstavili.“

Potláčam v sebe chichot. Tento kráľ je notorický zvodca. Kto so zdravým úsudkom by si už len dovolil predstaviť mu svoju dcéru! „Takže chcete ísť s nami?“ opýtam sa ho. „K otcovmu domu to nie je ďaleko.“

„Chlapci, chcete si zajazdiť?“ Pozrie sa na mojich synov a touto otázkou mi vlastne dá odpoveď na tú moju. Obaja chlapci ako vtáčatka úpenlivo vztyčia hlávky a nadšene prikyvujú. „Tak hore sa na koňa! Môžete sa na ňom niesť obaja,“ vraví a hneď jedného po druhom zodvihne a usadí do sedla. „A teraz sa len silno držte. Ty sa pevne chytíš brata a ty – Tomáš, však? – uchop hrušku sedla.“

Potom si otočí okolo jednej ruky opraty, mne ponúkne rameno tej druhej a takto prechádzame cez les v tieni stromov k domu môjho otca. Cez popresekanú látku na viacerých miestach jeho rukáva cítim teplo jeho ramena. Na chvíľu sa musím zastaviť a oprieť sa oňho. Pozerám dopredu pred seba k otcovmu domu, potom k oknu matkinej izby, až za ním zbadám nepatrný pohyb, keď matka vyzrie von spoza okenných tabúľ a úpenlivo si želá, aby sa stalo presne to, čo sa práve deje.

Len čo sa priblížime k domu, už tam stojí pred dvermi spolu s čeladníkom. Hlboko sa pred kráľom ukloní a pokojným, milým hlasom – akoby sem kráľ chodieval na návštevu každý deň – povie: „Srdečne vitajte na Graf-tonskom panstve, vaša milosť.“

Hneď nato pribehne čeladník, vezme koňa za opraty a odvedie ho do koiarnie. Moji chlapci sa na ňom držia ako kliešte ešte zopár posledných metrov, až kým moja matka zdvorilo s pokorou neuvedie kráľa do veľkej haly. „Dáte si pohár piva?“ spýta sa ho. „Alebo by ste radšej dobré víno? Máme ho od mojích bratancov z Burgundska.“

„Ak dovoľíte, dám si pivo,“ súhlasí. „Človek po dlhej jazde vysmädne. A na jar je až príliš teplo. Nuž pekný deň, lady Riversová.“

Na veľkom stole v hale už stoja tie najkrajšie poháre, krčah s pivom, ako aj víno. „Vari očakávate spoločnosť?“ spýta sa.

Matka sa naňho usmeje. „Na svete nie je muž, ktorý by prešiel okolo mojej dcéry len tak,“ odvetí. „A po tom, čo mi oznámila, že sa vyberie za vami, aby vám predostrela svoj prípad, stiahla som naše najlepšie pivo. Tušila som, že sa u nás zastavíte.“

Na toto matkino sebavedomé vyhlásenie sa len zasmieje, potom sa otočí ku mne a usmeje sa na mňa. Takto stojíme uprene hľadiac na seba dosť dlhú chvíľu, až kým mu matka nepodá pohár piva so slovami: „Na zdravie, vaša milosť.“

Potrasie hlavou, akoby sa práve prebudil. „Váš otec nie je doma?“ spýta sa.

„Sir Richard odišiel navštíviť susedov,“ odvetím. „Očakávame ho až na večeru.“

Matka vezme čistý pohár, zdvihne ho do svetla a nespokojne sa zatvári, akoby na ňom nebolo čosi v poriadku. „Ospravedlňte ma,“ povie a vyjde z haly. A tak sme sa v tejto veľkej miestnosti ocitli sami, len kráľ a ja. Cez veľké okno za dlhým stolom preniká dovnútra slnečné svetlo; v celom dome zavládne ticho, akoby všetci v ňom zatajili dych a načúvali.

Mladý kráľ prejde za stôl a sadne si na stoličku pána domu. „Sadnite si aj vy, prosím,“ riekne a rukou naznačí, aby som sa usadila hneď vedľa neho. Zaujmem teda miesto po jeho pravici, akoby som bola jeho kráľovná, a súhlasím, aby mi nalial do pohára pivo. „Tak dobre, pozriem sa na to, ako je to s vašimi nárokmi na pozemky,“ ozve sa po chvíli. „Túžite po vlastnom dome? Nie ste šťastná, že bývate spolu s rodičmi?“

„Sú ku mne milí,“ odvetím, „ale zvykla som si mať vlastný domov, viesť vlastnú domácnosť i celé hospodárstvo, spravovať svoju pôdu. Ak nedostatkom späť pozemky po nebohom manželovi, moji synovia nebudú mať vôbec nič. Veď je to vlastne ich dedičstvo. Je mojou povinnosťou synov brániť.“

„Žijeme v ťažkých časoch,“ poznamená a dodá: „Ak si však udržím trón, opäť zavediem spravodlivé majetkové právo, ktoré bude platiť na celom území Anglicka, a vaši chlapci budú vyrastať bez obáv z vojen.“

Prikývnem.

„Ste lojálna kráľovi Henrichovi?“ spýta sa ma priamo. „Tak ako je celá vaša rodina verná Lancasterovcom?“

Nepopieram, na čej strane stojí naša rodina. Dobre viem, aká zúrivá hádka sa strhla v Calais medzi týmto terajším kráľom – no v tých časoch nič viac len ako mladučkým synom vojvodu z Yorku – a mojím otcom, neskôr jedným z najvýznamnejších lancasterovských lordov. Moja matka zas bola prvou dámou na dvore Margaréty z Anjou, takže určite tam neraz natrafila na tohto krásavca mladého Yorka a hľadela naňho náležite zvysoka, povýšenecky. Lenže kto by sa bol vtedy nazdal, že svet sa obráti hore nohami a dcéra baróna Riversa bude raz žobrať práve u toho istého mladíka, aby získala späť svoje pozemky? „Tak môj otec, ako aj moja matka boli na dvore kráľa Henricha veľavážená osoby, teraz však celá naša rodina plne akceptuje vaše vládnutie,“ odvetím rýchlo bez zaváhania.

Usmeje sa. „To je od vašej rodiny rozumné, keďže víťazom som ja. Nuž a ja zas akceptujem váš sľub vazalskej oddanosti.“

Tíško sa zachichocem, na čo sa na jeho tvári ihneď objaví prívetivý výraz. „Panebože, nech už je čoskoro po všetkom. Toto sa musí skončiť!“ poznamená a pokračuje: „Henrichovi okrem zopár hradov na severe, kde panuje

bezprávie, nezostalo takmer nič. Síce môže dať dokopy nejaké bandy lupičov ako hociktorý štvanec, ale na skutočnú schopnú armádu sa už nezmôže. A ani tá jeho kráľovná nemôže donekonečna ťahať k nám našich nepriateľov, aby bojovali vlastne proti jej ľudu. Tých, čo bojujú na mojej strane, čaká odmena, ale aj tí, ktorí stáli proti mne,vidia, že ako víťaz nastolím spravodlivosť. A svoju vládu presadím aj na severe Anglicka, až po hranice Škótska, a to i napriek ich baštám odporu.“

„Chystáte sa tiahnuť na sever?“ spýtam sa a uchlipnem si piva. Je od matky, jej najlepšie, no má akúsi ostrú chuť – určite doň pridala zopár kvapiek nejakého výluhu, zrejme z nápoja lásky, aby tento mok podnietil v človeku ľubostné túžby. Už pociťujem jeho účinok, sotva lapám dych; nič viac nepotrebujem.

„Potrebujeme mier,“ povie on. „Mier s Francúzskom, mier so Škótmami a tiež mier medzi nami bratmi či bratancami. Henrich sa musí vzdať a jeho manželka k nám nesmie volať francúzske vojská, aby útočili na Angličanov. Už by sme sa konečne mali prestať deliť na Yorkovcov a Lancasterovcov a stavať sa proti sebe. Veď všetci sme predsa Angličania. Nič negniavi našu krajinu väčšmi než jej vlastní ľudia bojujúci proti sebe. Iba čo to rozdeľuje a ničí rodiny, denno-denne nás všetkých na smrť ubíja. Toto sa musí skončiť a ja s tým aj skončujem. A to ešte tohto roku.“

Obávam sa, že náš ľud takéto reči počúva už takmer desať rokov. „Takže opäť musí dôjsť k ďalšej bitke?“ nadhodím.

Usmeje sa. „Pokúsím sa ju viesť ďaleko od vašich dvier, moja pani. No musí k nej dôjsť, a to čím skôr. Vojvodovi zo Somersetu som udelil milosť, zahrnul ho svojím priateľstvom, a on, lancasterovský prevracáč kabátov, znova prebehol k Henrichovi – zradcovské plemeno ako všetci Beaufortovci. A na severe zas proti mne štvú Percyovci. Nenávidia Nevillovcov, pričom tí sú moji najbližší spojenci. Je to ako výzva do tanca: tanečníci už zaujali svoje miesta, stačí len vykročiť do víru tanca. Áno, bude bitka, nedá sa tomu zabrániť.“

„Potiahne tade aj kráľovná armáda?“ Hoci moja matka ju mala veľmi rada a bola jej prvou dámou, musím pripustiť, že jej armádu predchádza neslýchaná hrôza. Najala do nej žoldnierov, ktorým pramálo záleží na blahu tejto krajiny; sú v nej tiež Francúzi, ktorí nás nenávidia, potom divokí šialenci zo severu Anglicka, pre ktorých náš úrodný vidiek a prosperujúce mestá nestoja za nič, len ich besne plienia. Ba naposledy kráľovná Markéta najala aj Škótov, s ktorými sa dohodla, že všetko, čo ulúpia, si môžu ponechať namiesto pláce. To už mohla do svojho vojska najatť rovno vlčie svorky.

„Ja tú jej zberbu zastavím,“ jednoducho skonštatuje. „Porátam sa s nimi na severe Anglicka a porazím ich.“

„Ako si tým môžete byť taký istý?“ zvolám.

Iba sa na mňa zazubí a ja zalapám po dychu. „Lebo ešte nikdy som neprehral nijakú bitku,“ odvetí znova len tak zbežne a pokračuje: „A nikdy ani neprehrám. Som na bojovom poli rýchly, obratný, skrátka skúsený, pritom odvážny, takže aj šťastie mi praje. Moja armáda je rýchlejšia než ktorákolvek iná. Nabádam vojakov napredovať svižne, starám sa, aby boli dôkladne vyzbrojení. Dokážem nepriateľa prevkapiť a nečakane napadnúť. Ja veru nikdy neprehrávam. Mám šťastie tak v boji, ako aj v láske, ani v jednom nikdy neprehrávam. Takže neprehrám ani proti Margaréte z Anjou; zvíťazím!“

Nad jeho neochvejnou sebaistotou sa len zasmejem, akoby na mňa neurobil ktovieaký dojem, no popravde... áno, som ním očarená.

Dopije pivo, vstane a povie: „Vďaka za láskavosť.“

„Odchádzate? Už idete...?“ zajachtám.

„Napíšte mi podrobnosti o tej vašej sťažnosti, dobre?“

„Dobre, ale...“

„Myslím mená, dátumy a tak ďalej. Ktoré pozemky patria vám a vlastne všetko týkajúce sa nároku na vaše vlastníctvo.“

Takmer ho schmatnem za rukáv ako dáka žobráčka, len aby so mnou ešte zotrval. „Áno, áno, urobím to, ale...“

„Nuž tak sa s vami rozlúčim; adieu.“

Nech robím, čo robím, zrejme neexistuje nič, čím by som ho zastavila, ibaže by matke zišlo na um ochromiť mu koňa...

„No dobre, vaša milosť; a ďakujem. Ak sa však predsa len rozhodnete zostať, ste tu ten najvítanejší hosť. Naozaj... čoskoro budeme podávať jedlo, takže...“

„Nie, nie, musím ísť. Môj priateľ William Hastings už na mňa určite čaká.“

„Samozrejme, samozrejme. Nechcem vás zdržiavať...“

Vykročím s ním ku dverám. Trápi ma, že tak náhle odchádza a ja nie som schopná urobiť niečo, aby zostal. Na prahu dverí sa obráti tvárou ku mne a chytí ma za ruku. Skloní plavú hlavu, jemne mi otočí ruku dlaňou nahor a vtlačí mi do nej bozk, na čo mi hneď vzápätí nežne stisne prsty do hrsti, akoby som si jeho bozk mala v nej bezpečne udržať. Usmeje sa a mne je v tom okamihu jasné, že si je veľmi dobre vedomý, ako ma tento jeho skutok rozpáli – až tak, že budem mať dlaň zovretú, kým nepôjdem spať, aby som si ju potom prikladala k ústam.

Hľadá priamo do mojej bledej tváre a potom sa pozrie na moju druhú ruku, ktorú – ani si to neuvedomujúc a vlastne proti svojej vôli – vystieram, aby som sa mohla dotknúť jeho ramena. Zjavne však vyzerá obmäkčený. „Hneď zajtra si osobne prídem po tie vaše písomnosti, ktoré zatiaľ pripravte,“ povie a dodá: „Áno, samozrejme, že prídem. Alebo ste si nebodaj mysleli niečo iné? To hádam nie; vari ste si mysleli, že od vás len tak odídem a už sa nevrátim? Samozrejme, že sa vrátim. Zajtra napoludnie. Budete tu, však?“

Neverím, že nepočul, ako som vzdychla. Do tváre sa mi rýchlo vrátila farba, až mi líca znova priam horia. „Áno, áno,“ zajachcem. Tak... tak teda zajtra.“

„Napoludnie. A zostanem aj na obed, ak smiem.“

„Bude nám ctou!“

Uklonil sa mi, otočil sa a cez široké dvojité dvere vyšiel von z haly do slnkom zaliatej krajiny. Založila som si ruky za chrbát a oprela sa o veľké drevené dvere. V kolenách som odrazu taká slabá, že ledva stojím.

„Odišiel?“ pýta sa ma matka, ktorá nečujne vošla do haly malými vedľajšími dverami.

„Zajtra sa však vráti,“ odvetím a zopakujem: „Zajtra sa vráti. Vráti sa, aby ma uvidel aj zajtra.“

Len čo slnko začalo zapadať a moji synovia s plavými hlávkami so zopätými rukami pri peľasti svojich postieľok odriekavajú večerné modlitbičky, moja matka sa chystá vyjsť z domu. Kývnutím ruky mi naznačí, aby som ju nasledovala. Prednými dvermi vykročí na kľukatú cestičku vedúcu dolu k rieke Tove tam, kde sa cez ňu klenie most či skôr zopár preložených dosiek. Keď cezen prechádzame, jej vysoký kuželovitý čepiec sa otiera o previsajúce konáre stromov. Na druhom brehu rieky položí ruku na veľký jaseň; vidím, že na drsnej kôre je okolo jeho hrubého kmeňa omotaný tmavý hodvábnny motúz.

„Čo je to?“

„Pritiahni z neho kúsok,“ povie len, „a potom ho každý deň priťahuj na dĺžku asi tak jednej stopy.“

Chytím ten motúz či vlasec a jemne ho k sebe potiahnem. Ide to celkom ľahko. Na jeho vzdialenom konci je uviazané čosi malé a svetlé. Nedovidím dobre až tam, takže netuším, čo to môže byť, keďže motúz sa pozdĺž rieky kľukatí až do tŕstia v hlbokjej vode na druhej strane.

„Čary,“ poznamenám stroho. Môj otec takéto praktiky rázne zakázal – navyše to u nás zakazuje aj zákon. Ak sa nejakej osobe dokáže čarodejníctvo, čaká ju istá smrť: buď ju zviazanú v potápačskom koši utopia, alebo ju na krížnych cestách za dedinou zahrdúsi kováč-kat. Ženám, akou je aj moja matka, nie je dnes v Anglicku dovolené využívať isté poznatky a vedomosti; naopak, slúžia predovšetkým ako odstrašujúci príklad.

„Áno, čary,“ súhlasí a vôbec sa neznepokojuje. „A mocné čary – no na dobrú vec. Takže stojí za to zariskovať. Len sem prichádzaj každý deň a priťahuj vlasec zakaždým o tú jednu stopu.“

„A čo sa bude diať?“ pýtam sa jej. „Na čo natrafím na konci toho tvojho rybárskeho lanka? Akú veľkú rybu naň ulovím?“

Usmeje sa a položí mi ruku na líce. „Splnia sa ti túžby srdca,“ odvetí nežne. „Nevychovala som ťa predsa na to, aby bola z teba úbohá vdova.“

Otočila sa a prešla po lávke na druhú stranu rieky. Ja som zatiaľ pritiahla motúz k sebe v takej dĺžke, ako mi prikázala, a potom som ho o tú jednu stopu opäť pevne uviazala o kmeň stromu. Napokon som sa pobrala za ňou.

„A povieš mi, na čo si ma teda vychovala?“ opýtala som sa jej o chvíľu, keď sme sa bok po boku vracali nazad domov. „Čože to má zo mňa byť? Myslíš v tých tvojich veľkých jasnozrivých zámeroch; pritom vo svete zmietanom vojnou, navyše keď je zjavné, že sme sa ocitli na strane porazených – a to i napriek tvojim čarom a prezieravosti.“

Kosák mesiaca na oblohe ešte len začne pomaly dorastať do novu. Kráčame bez slova, zato obe si v mysli zjavne želáme to isté – a tak vystrúhame pukerlík, na čo zreteľne začujem cinknutie mincí o mince, ktoré jedna aj druhá prevraciame vo vreckách šiat.

„Vychovala som ťa na to, aby si bola tá najlepšia z najlepších,“ povie po chvíli jednoducho. „Na čo presne, to som netušila a vlastne ani doteraz to neviem, no s istotou môžem povedať, že svätosväte som ťa nevychovala na to, aby z teba bola opustená osamelá žena bez manžela, ktorá sa trápi, čo bude s jej synmi; pritom taká mladá a už líhajúca si do chladnej postele sama, nádherná žena, ktorej krása vyšla nazmar kdesi v pustatine.“

„Amen,“ zareagujem stručne a upriem zrak na úzky kosák nad nami. „Amen, tak veru; máš pravdu. Nech mi teda s novým mesiacom nadídu lepšie časy.“

